

[Начало](#) > ... > [Вашите Права](#) > [Основни Права](#) > [Стопанска Дейност И Права На Човека](#) > [Czechia](#)

Стопанска дейност и права на човека

Съдържание,
предоставено от
Чехия

Чехия

1. С какъв вид съдебна защита разполагам във вашата държава в качеството ми на жертва на свързани със стопанската дейност нарушения на правата на човека? Тази защита включва ли обезщетение?

На лицата, станали жертва на нарушения на правата на човека, свързани със стопанска дейност, се предоставя защита на равнището на обикновените съдилища.

Лицата, чиито права са нарушени, могат да потърсят защита както чрез граждански, така и чрез наказателни производства пред обикновените съдилища, а впоследствие и през Конституционния съд, ако е приложимо.

В случай на нарушения от гражданскоправно естество обикновено може да се защитите, като предявите осъдителен иск, чрез който ищецът може да поиска изпълнението на каквото и да е правно задължение. В типичния случай ищецът може да поиска предоставяне на нещо от ответника, извършване на дадено действие от ответника, преустановяване на неправомерно поведение от ответника или търпимост от страна на ответника към определено поведение. Ищецът също така може да поиска да бъде изпълнено задължението за предоставяне на обезщетение за финансова или нефинансова вреда, причинена от укоримо действие на ответника.

Когато са нарушени права поради действие, окачествимо като престъпление, като средство за защита може да се подаде жалба за извършено правонарушение до всеки полицейски орган, прокуратура или устно пред съд. В допълнение към жалбата за извършено правонарушение прокурорът може да образува дело пред съд, който впоследствие се произнася по вината и определя наказанието. Съдът е независим при вземането на своите решения и е обвързан единствено от закона.

Когато в резултат на нарушението е нанесена вреда на здравето на жертвата или ѝ е причинена финансова или нефинансова вреда, или нарушителят е извлечъл изгода от нарушението за сметка на жертвата, последната може да поиска от съда да постанови осъдително решение, с което да задължи нарушителя да обезщети финансово нанесената на жертвата финансова или нефинансова вреда в резултат на нарушението (това се нарича допълнително искане). [1] Жертвата трябва да направи това преди събирането на доказателства по време на производството или най-късно по време на първото съдебно заседание по договаряне на споразумението относно вината и наказанието, ако е постигнато такова споразумение.

Жертвата на нарушение на правата на човека (наричана увреденото лице) няма право да обжалва решението на съда на основание, че диспозитивът на съдебното решение (т.е. самото решение) е неправилен. Независимо от това жертвата може да обжалва съдебното решение относно финансово обезщетение за финансова или нефинансова вреда или това, което е постановено в него относно отказа от необоснована изгода, на основание, че това решение е неправилно, ако жертвата е предявила такова искане.

2. Имате ли специфични правила за тежки нарушения на правата на човека? Тези правила важат ли за престъпления в областта на околната среда или тежка експлоатация на труда?

Случаите на тежки нарушения на правата на човека се третират като престъпления съгласно Наказателния кодекс. Когато съдът определя присъдата, освен положението на нарушителя и защитените от закона интереси на жертвата той взема предвид и естеството и тежестта на престъпленията. По принцип в Наказателния кодекс са определени по-тежки наказания и присъди за определени престъпления, класифицирани в Наказателния кодекс като отличаващи се с голяма тежест за обществото. Тази тежест може да се изразява в много сериозна опасност или вреда за жертвата на престъплението, в начина на неговото извършване или в конкретен мотив. Посоченото по-горе може да включва умишлено извършване на престъпление или извършване на престъпление поради груба небрежност, повторно извършване на нарушение, извличане на значителна полза или на полза от значителен мащаб в резултат на престъплението или причиняване на тежка телесна повреда или смърт.

Наказателният кодекс съдържа отделен дял относно престъпления, свързани с околната среда. Освен основните факти, съставляващи тези престъпления, в Наказателния кодекс се определят и някои квалифицирани факти, които отразяват по-голямата тежест на престъпленията за обществото, като за тях се предвиждат по-сурови наказания. Наказанието може да включва дори лишаване от свобода в случай на физически лица и прекратяване на субекта в случай на юридически лица.

Посоченото по-горе се прилага *mutatis mutandis* към експлоатация на труда. В Наказателния кодекс не се посочва терминът „експлоатация на труда“, а робство и крепостничество [2], принудителен труд и други форми на експлоатация [3], които се третират като престъплението „трафик на хора“ и могат да се отнесат към този термин. Той може също така да означава особено експлоататорски условия на труд [4], които са една от основните характеристики на фактите, съставляващи престъплението „незаконно наемане на работа на чужденци“. За тези престъпления също са определени някои квалифицирани факти, като наличието на такива факти по дадено дело води до налагане на по-тежки наказания.

3. Аз съм жертва на нарушение на правата на човека, произтичащо от дейности на европейска транснационална корпорация, което е било извършено извън Европейския съюз. Имам ли достъп до съдилищата във вашата държава, ако не съм гражданин на ЕС или не живея в Съюза? При какви условия мога да претендирам за нарушаване на моите права? Къде мога да намеря допълнителна информация?

Като цяло се прилага отговорът на въпрос 1. Чешките органи разполагат с първична компетентност да разглеждат случаи, настъпили в Чешката република, освен ако не е предвидено друго в правото на ЕС или в международни договори.

4. Могат ли омбудсманът, органите по въпросите на равенството или националните институции по правата на човека да подкрепят жертви на нарушения на правата на човека, свързани със стопанската дейност, ако те са извършени от европейски транснационални корпорации извън Европейския съюз? Могат ли тези органи да разследват моя случай, ако не съм гражданин на ЕС или не живея в Съюза? Има ли други държавни служби (като например инспекторат

по труда или по въпросите на околната среда) във Вашата държава, които могат да разследват моя случай? Къде мога да намеря информацията относно моите права?

Омбудсманът може в рамките на някои от своите компетенции да предостави помощ и защита на жертвите на нарушения на правата на човека, свързани със стопанската дейност. Това включва по-специално оказване на съдействие на граждани на ЕС, разследване на жалби относно органите на държавната администрация и осигуряване на сътрудничество и насоки на лица, станали жертва на дискриминация. Що се отнася до оказването на съдействие на гражданите на ЕС, всички граждани на ЕС могат да се обръщат към омбудсмана с искания за съдействие по въпроси, свързани с техните права като служители и като граждани на ЕС. Като част от тази дейност омбудсманът предоставя информация на гражданите на ЕС относно техните права, относно органите, към които следва да се обърнат, и относно стъпките, които могат да предприемат. Омбудсманът също така осигурява насоки при съмнения за дискриминация на основата на националност и при подаване на искания за образуване на производства на основание дискриминация. Омбудсманът може да осъществява комуникация с органите с подобна роля в други държави — членки на ЕС. Освен към омбудсмана жертвите на нарушения на правата на човека, свързани със стопанската дейност, могат да се обръщат и към чешкия център на мрежата за решаване на проблеми в рамките на вътрешния пазар СОЛВИТ. Центърът на СОЛВИТ разследва жалби по случаи, в които публичен орган на държава — членка на ЕС, не спазва европейското право и така уврежда правата на лица [както на граждани, така и на предприятия].

Омбудсманът също така разследва жалби срещу органи на държавната администрация, които са компетентни да осъществяват надзор на изпълнението на задължения на частни субекти (обикновено органи за инспекции и надзор). Омбудсманът обаче не може да разследва дейностите на самите частни субекти. Също толкова важен е фактът, че омбудсманът е упълномощен да действа като националния орган за равно третиране и защита от дискриминация. В това отношение омбудсманът осигурява съдействие и насоки на лицата, станали жертва на дискриминация.

Чешката република също така е създавала национални надзорни институции във всеки сектор на държавната администрация. По правило тези институции приемат предложения и жалби от обществеността. Ако те извършат проверка и установят нарушение на законодателството, те могат по-специално да наложат задължение за коригиране на положението, както и да наложат глоби в случай на по-сериозни нарушения. Тези институции включват без ограничение Česká obchodní inspekce [чешкия контролен орган в областта на търговията], който обхваща предоставянето на стоки и услуги, Státní zemědělská a potravinářská inspekce [чешкия контролен орган в областта на земеделието и храните] и Státní veterinární správa [държавната ветеринарна администрация] за хранителни стоки, както и регионалните центрове за обществено здравеопазване по отношение на козметични продукти и изделия, предназначени за контакт с храни. Освен това по отношение на трудовите правоотношения тези институции включват Státní úřad inspekce práce [държавната служба по инспекция на труда] и регионалните служби по инспекция на труда; по отношение на околната среда може да се свържете с Česká inspekce životního prostředí [чешкия контролен орган в областта на околната среда]. Териториалната компетентност на тези институции обикновено е ограничена до територията на Чешката република.

5. Вашата държава налага ли задължения на европейските транснационални корпорации да създават механизми за подаване на жалби или услуги за медиация за нарушения, дължащи се на тяхната стопанска дейност? Тези задължения отнасят ли се и за нарушенията, извършени извън Европейския съюз? Кой отговаря за наблюдението на тези дейности във Вашата държава? Има ли публични доклади, които предоставят информацията относно

функционирането на системата?

Чешкото законодателство не налага задължения на европейските транснационални корпорации да създават механизми за подаване на жалби или услуги за медиация за нарушения, дължащи се на тяхната стопанска дейност, както и задължение за наблюдение на тези дейности. Поради това чешкото правителство е препоръчало на предприятията най-малкото да обмислят въвеждането на свои вътрешни механизми за надлежна проверка, насочени към установяване и отстраняване на рискове във връзка с правата на човека. [5] Участието на групите от заинтересовани страни — служителите и пряко засегнатата общественост — следва да представлява задължителна част от тези механизми. Тази препоръка на правителството обаче не е правно обвързваща.

6. Имам ли специални права, ако съм уязвима жертва, която търси защита по съдебен ред за нарушения на правата на човека, свързани със стопанската дейност на предприятията? Мога ли да получа достъп до правна помощ и при какви условия? Кои разходи ще бъдат покрити от правната помощ? Имам ли достъп до правна помощ при същите условия, ако не съм гражданин на ЕС или не живея в Съюза?

Когато лице търси защита за своите права като страна по гражданско производство, то може да подаде молба до съда за назначаване на законен представител. Съдът назначава законен представител, при условие че страната отговаря на условията за освобождаване от съдебните разходи, когато назначаването на представител е необходимо за защита на интересите на страната. Същевременно съдът назначава адвокат само ако това е необходимо за защита на интересите на страната (по-специално при по-сложни производства) или в случай на назначаване на представител по производство, при което представителството от адвокат (нотариус) е задължително.

При наказателни производства на жертвите на престъпления се оказва специализирана помощ, която включва психологически консултации, социални съвети, правна помощ, предоставяне на правна информация и програми за възстановяване. Жертвите също така имат право на достъп до информацията относно делата, в които участват в качеството си на жертви на престъпления. По отношение на правната помощ това включва без ограничение представителство в производства пред съда и други органи, предоставяне на правни консултации и изготвяне на документи и на правни анализи.

Жертвите, на които е нанесена тежка телесна повреда в резултат на умишлено престъпление, и преживелите лица на жертви, починали в резултат на престъпление, могат да кандидатстват за правна помощ, която се предоставя безплатно или по намалена ставка. Съдът предоставя правна помощ безплатно или по намалена ставка, ако жертвата/преживялото лице докаже, че не разполага със средствата да покрие разходите по назначаването на адвокат. Съдът също така взема същото решение, когато жертвата/преживялото лице поиска обезщетение за нанесена вреда, при което представителството от адвокат не е очевидно ненужно. В допълнение към горепосоченото безплатна правна помощ се предоставя въз основа на подадена молба на особено уязвими жертви, което включва следните категории: деца, твърде възрастни лица и лица с увреждания, както и жертви на престъпления, посочени в закона, включително жертви на трафик на хора. Посочените по-горе категории лица имат право на безплатна специализирана помощ като цяло и също така се ползват с допълнителни специални права, като например правото да се предотврати контактуването им с нарушителя и правото на защита при извършване на медицински преглед или при подаване на становище.

Лицата, които водят спор с лице с местожителство или седалище извън Чешката република и които не разполагат със средствата да покрият разходите по съдебното производство, могат да кандидатстват за правна помощ по трансгранични спорове съгласно [Директивата](#) относно правната помощ при презгранични спорове. Такава правна помощ обхваща предоставяне на съвети преди съдебния процес с оглед постигане на споразумение преди започване на съдебното производство, правна помощ за внасяне на делото в съда и представителство пред съда, както и подпомагане или освобождаване от съдебни разходи.

Физически лица, които не са граждани на ЕС и не живеят в ЕС, но са станали жертва на нарушения на правата на човека, свързани с тяхната стопанска дейност в Чешката република, имат достъп до правна помощ при същите условия като гражданите на Чешката република.

[1] Член 43, параграф 3 от Закон № 141/1961 относно наказателните производства (Наказателно-процесуален кодекс)

[2] Член 168, параграф 1 и член 168, параграф 2, буква d) от Наказателния кодекс (трафик на хора)

[3] Член 168, параграф 1 и член 168, параграф 2, буква e) от Наказателния кодекс (трафик на хора)

[4] Член 342, параграф 1 от Наказателния кодекс (незаконно наемане на работа на чужденци)

[5] Национален план за действие за стопанска дейност и права на човека за периода 2017—2022 г. [*Národní akční plán pro byznys a lidská práva na období 2017–2022*], стр. 30

■ Последна актуализация: 28/07/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответната държава-членка. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Европейската комисия не поема каквато и да е отговорност по отношение на информация или данни, които се съдържат или споменават в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.